

kteřá v rozšířené a doplněné podobě vyšla německy (G. Fischer Verlag, 1959). Dodnes ze své aktuálnosti nic neztratil Mazancův popis pochodu a dějů odehrávajících se v prvních 3 týdnech vývoje člověka. V roce 1951 dostává Mazanec pověření vést Histologický ústav na Lékařské fakultě v Olomouci, o dva roky později přešel však na žádost vědecké rady na LF do Brna, kde Histologicko-embryologický ústav dočasně vedl nad rámec přednostenských povinností k Ústavu anatomickému prof. K. Žlábek. V Brně prof. Mazanec v problematice humánní embryogeneze pokračoval ještě několik let a z tohoto období pocházejí jeho popisy lidských zárodků řady „HEB“.

Obrat v odborném Mazancově zaměření s koncentrací na studium předimplantačních zárodků přichází kolem roku 1960, kdy si osvojl techniku získávání a zpracování živých rýhovacích stadií u potkana. Histologie s embryologií v té době procházely etapou, kdy začínala enzymová histochemie a elektronová mikroskopie. Patří k zásluhám prof. Mazance, že oba nové směry na brněnském pracovišti bez otálení zavedl a dokázal pro ně zajistit i nutné materiální a technické zázemí. Nejen to, sám jako zručný experimentátor byl aktivně účasten všech s tím spojených kroků. V krátké době zvládl přípravu vzorků pro elektronově mikroskopické vyšetření, avšak namísto tkání a orgánů se pustil do studia objektů mikroskopických rozměrů, jakými byla právě předimplantační stadia. V rozmezí čtyř let publikoval několik studií o rýhujících se vajíčkách potkana, v nichž jako jeden z prvních předložil prioritní informace o diferenačních procesech probíhajících na submikroskopické úrovni a popsal ultrahistochemickou distribuci některých enzymů. Když v roce 1967 profesor Mazanec nečekaně zemřel, mohly již ultrastrukturní a ultrahistochemické studie rýhujících se vajíček savců na ústavu dál úspěšně pokračovat a se rozvíjet.

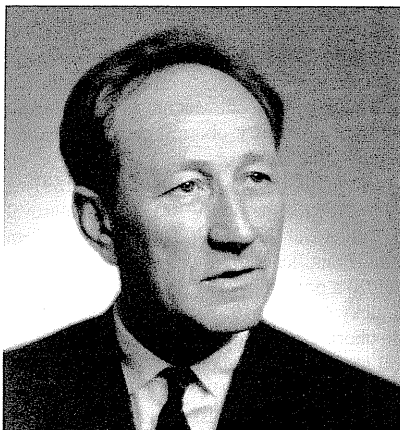
Profesoři Jan Florian a Karel Mazanec se osobně neznali ani nesetkali, neboť je dělí rozdíl celého čtvrtstoletí. Oba však spojuje to, že ve své době a vlastními výsledky otevřeli novou cestu v embryologickém výzkumu časných zárodků. Zásluhou profesora Jana Floriana bylo rozvinuto systematické mikroskopické studium trilaminárních lidských zárodků, zásluhou profesora Karla Mazance byla odstar-

ována etapa ultrastrukturních a ultrahistochemických studií rýhujících se vajíček savců a člověka.

Za tento jejich vklad časné embryologii člověka a savců jim náleží uznání a dík.

S. ČECH

Profesor RNDr. Richard Vinařický, CSc., 1907-1985

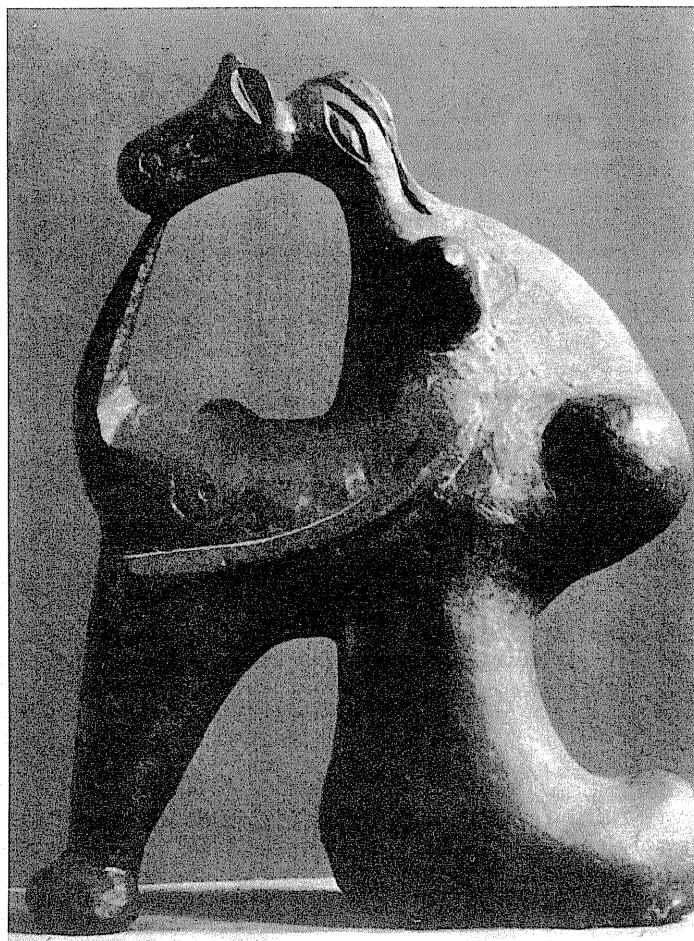
Pozornosti pamětníků více než dvou generací na Lékařské fakultě v Brně nemohla ujít svérázná postava Richarda Vinařického, od jehož narození uplynulo letos v listopadu již 100 let. Narodil se v Slavičíně jako jedno z pěti dětí zámožného kupce Weinsteina. Po maturitě na brněnské reálce v roce 1925 začal na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity studovat zoologii, antropologii a chemii. Byl zdatný sportovec, atlet – vytrvalec, a navíc přemýšlivý člověk. Kladl si otázky, co se děje v lidském organismu při tělesné zátěži. To jej přivedlo ještě za studií k profesoru Petříkovi na Fyziologický ústav Lékařské fakulty. V roce 1932 obhájil doktorát disertací o alkalické rezervě a stal se na fyziologii asistentem.

Po uzavření vysokých škol poměrně dlouho unikl před perzekucí nacisty jako učitel na různých středních školách i jako úředník Židovské obce náboženské. Nakonec se však stejně ocitl v koncentračních táborech a věze-

ních. To byla doba, kdy v něm definitivně uzrálo vyhraněné levicové přesvědčení.

V roce 1946 se vrátil na Fyziologický ústav jako asistent profesora L. Drasticha. Pokračoval ve své vědecké práci a po dvou letech se habilitoval prací o červeném krevním obraze u sportovců. Když byl v roce 1951 Drastich předčasně penzionován, Vinařický jistě počítal s tím, že by se mohl stát jeho nástupcem. Jeho silná politická pozice nebyla nic platná. Židovský původ vadil komunistické moci skoro jako nacistům a fakultě zase vadilo, že neměl lékařský diplom. (To byl ostat-

ně důvod jak pozdějších průtahů při profesorském řízení, tak zamítnutí návrhu profesora Krále, aby se Vinařický stal ředitelem Výzkumného ústavu tělovýchovného.) Přednostou Fyziologického ústavu byl jmenován profesor V. Kruta, ač o rok mladší a dokonce nestraník. To musel Vinařický chápat jako další křivdu osudu. Zkoušel se uchytit v Hradci Králové na nově založené Vojenské lékařské akademii, krátce zastupoval přednostu ústavu na Lékařské fakultě v Košicích, ale do roka byl vždy zpět. Částečným zadostiučiněním bylo, když se mu podařilo na brněnském ústavu založit

Pablo Picasso, Návrh na pomník, 1928

a stanout v čele oddělení fyziologie tělesných cvičení.

V roce 1959 se na výzvu rektora ujal místa vedoucího katedry tělesné výchovy na VUT v Brně s úkolem stimulovat výzkumné práce učitelů katedry. To se mu do značné míry podařilo a nic už konečně nebránilo jeho jmenování profesorem (1961). Ale ani to ještě nebylo poslední Vlnářického působení. V roce 1967 přešel na Přírodovědeckou fakultu Palackého univerzity, kde založil a až do odchodu na odpočinek vedl katedru tělovýchovně-biologických oborů.

Richard Vlnářický měl navzdory všem nelehkým životním osudům nevyčerpatelný elán, optimismus a smysl pro humor, občas až šízravný. Byl pracovitý, na slovo vzatý odborník a oblíbený pedagog. Napsal desítky vědeckých pojednání, učebních textů a populárně-vědeckých statí zaměřených na otázku tělesné výchovy a zdraví. Přestože již poslední léta působil na jiných vysokých školách, zaslouží si, aby si jej Masarykova univerzita při jeho letošním výročí připomenula.

P. BRAVENÝ

Vzpomínka na Zdeňka Zapletala

Před deseti lety – 25. října 1997 – zemřel docent PhDr. Zdeněk Zapletal, CSc., dlouholetý učitel brněnské pedagogické fakulty a významný literární historik. Narodil se 10. srpna 1926 v Litenčicích. V letech 1946-1949 studoval češtinu a dějepis na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, přičemž mezi jeho učiteli byly mnohé známé vědecké osobnosti: Bohumil Markalous (Jaromír John), J. L. Fischer, Jaromír Bělič, František Kopečný, Oldřich Králík. Studium uvedených oborů Zapletal prohloubil na Filozofické fakultě Palackého univerzity, a to v letech 1953-1959.

V této době již učil na středních školách ve Vizovicích a ve Zlíně, kde roku 1960 přešel na tamější Pedagogický institut: byl zde členem a posléze vedoucím katedry českého jazyka a literatury. Od roku 1964 až do svého odchodu do penze působil na Pedagogické fakultě v Brně. Ve druhé polovině šedesátých let tady společně s Jířím Rambousekem a Věrou Vařej-

kovou redigoval kolektivní slovníkovou příručku *Česká literatura 1918-1945*, jejíž náklad byl však zničen (viz Jiří Rambousek: *Nesoustavná rukověť české literatury*, 2003).

V pozdějších letech se zasloužil – spolu se spisovatelem Bohumilem Říhou – o vznik katedry literatury pro mládež a literární výchovy, roku 1990 přejmenované na Ústav literatury pro mládež. Za jeho vedení toto pracoviště začalo pořádat vědecké konference, podílelo se na činnosti různých organizací (zejména IBBY) a navázalo spolupráci s řadou našich i zahraničních odborníků na dětskou literaturu. Vydávalo též Zpravodaj ŮLM, předchůdce časopisu Ladění.

Svůj odborný zájem docent Zapletal soustřeďoval hlavně na českou literaturu 19. století, tvorbu adresovanou dětem a mládeži, jakož i na problematiku četby a literární výchovy. Dokazují to četné práce rozličného charakteru, mezi nimiž lze najít monografie, speciální studie, učební texty i antologie. Jde například o tituly *Literatura národního obrození* (1973), *Jungmannův odkaz mládeži: k minulosti a přítomnosti četby mládeže* (1976), *Česká literatura za obrození* (1983), *Literatura pro mládež a četba mládeže za obrození* (1986), *3 studie: k vývoji četby mládeže v 19. století* (1988) a *Přehledně dějiny literatury pro mládež a četby mládeže za obrození* (1989).

K těmto pracím je nutno přiřadit studie *O významu historického studia literární výchovy* (1980), *K historickým východiskům současného poznání literatury pro mládež* (1982), *Literatura – lid – mládež: k otázkám četby mládeže v počátcích obrození* (1984) a *K současnosti i tradicím literatury pro mládež* (1985), ale i *Antologii literatury pro mládež a četby mládeže za obrození* (1989) a *Antologii literatury pro mládež a četby mládeže ve druhé polovině 19. století* (1990); spoluautorem obou těchto edic byl František Šalé.

Zdeněk Zapletal se dále zabýval teorií a kritikou dětské literatury, o čemž svědčí dva soubory textů sestavené s Naděždou Sieglou – *Teorie a kritika literatury pro mládež*, 1975; *Vývoj teorie a kritiky literatury pro mládež*, 1982), studie *Konstituování kritiky literatury pro mládež v padesátých letech* (1981) a svazek nazvaný *Problematika literatury pro děti a mládež z pohledu současné slovenské li-*